

יְדוּי גְדוּל / אֲמוּנָה שְׁמוּשׁ

לֹא	אָמִי
בָּאָה	הִיְתָה בָּאָה אֵלַי
וּבַחֲרָף	בְּכָל קִיץ
נִפְטָרָה	עֵינֶיהָ יִגְעוּת מִקְרִיאָה
מִן הָעוֹלָם	עָבְרָה עִמוּס לְעִנְיָהּ
וּמִן הַצָּרוֹת	מִסְפָּרֵת הִיְתָה
הַצָּרוֹרוֹת בְּצָרוֹר הַחַיִּים	וּמִסְפָּרֵת
חֲלָף אָבִיב	עַל מָה סִפְרָה וְעַל מָה לֹא
כָּלָה קִיץ	סִפְרָה
וּבִסְתּוֹ	קוֹלָה מִתְנַגֵּן
הַתְּחִילָה יְדִי	כְּעוֹד
מַעֲלָה עַל הַכֶּתֶב –	וְכַפּוֹת-יְדִיהָ מִבְּאֵרוֹת
סְפוּרִים	צְמִידִיהָ מִצְטִלְטִלִים
קִרְאֵתִי	זָה־ב-אֵל-זָה־ב
וּמִצְאֵתִי	כְּאוֹתָן אֲמֵרוֹת-כְּנֶנֶךָ
אֵת עוֹלָמָה	שְׂבִיחָהּ
שֶׁל אֲמָא	שָׂאִין לְזִמּוֹ־שְׁלִיטָה בְּךָ –
תְּרַבּוֹת-חַיִּים	וְאֲנִי
שֶׁהִלְכָה	כְּלִי
לְעוֹלָמָה	אֲזֵן סְתוּמָה
אֲפֶשֶׁר	שְׁקוּעַ בְּלֵהוּצִיא
אֲזִינִי הִיְתָה סְתוּמָה	אֵת הַקְּבוּץ מִן
וְלִבִּי עַר	הַבָּץ
וְאוֹלִי	לְהִזִּיז דְּבָרִים קְדִימָה
חֲלַחְלוּ הַדְּבָרִים	וְלִמִּי
בְּדֶרֶךְ אַחֵר	(נֹו – בְּאֵמֶת)
רְצִיתִי	יֵשׁ פְּנָאִי
לְהַשְׁמִיעַ סְפוּרֵי	לְאֲמָא
בְּאֲזִנָּה	מִסֵּד
שֶׁל אֲמָא	בֵּין קוֹלוֹת תְּמוּלִיָּה
בְּקִשְׁתִּי	לְבִין אֲזֵן הַכְּרוּיָה
לְשָׁמַע עוֹד וְעוֹד	לְשִׂאוֹן קְבוּצָה וּמִפְעֻלֶיהָ
מִמֶּנָּה	הִיא מִסְפָּרֵת
אֲדָ אָמִי	עַל בֶּן-צְרוּיָה
שֶׁהִיְתָה	וְעַל סְגֻלוֹת הַקְּמֵעַ
כָּל קִיץ	וְאֲנִי
עָמִי	מְנִיד רֵאשִׁי
(מַעֲבָר לְאוֹתוֹ הַחִיץ)	כְּשׁוֹמֵעַ
הִיְתָה –	קִיץ אֶחָד
וְאִינְנָה.	

אֲמוּנָה שְׁמוּשׁ נוֹלַד ב-1929 בְּעִיר חֵלֶב בְּסוּרִיָּה. בֶּן לְמִשְׁפַּחָה עֲנִיָּה.

בְּגִיל 9 עָלָה לְאֶרֶץ עִם אֲמוֹ וְעִם כְּמָה מֵאֲחִיו. לָמַד בְּגִימְנַסְיָה "הַרְצִיָּה". שִׁירַת ב"פִּלְמַח" וְהָיָה מִמִּיִּסְדֵי קִיבוּץ "מַעֲיִן בְּרוּךְ" פֶּעַל בְּשִׁלְיחוֹת הַתְּנוּעָה הַקִּיבוּצִית בְּאִירוּפָּה.

מִזֶּרֶחַ וְכֵן סוֹפֵר וּמְשׁוֹרֵר.

בִּיצִירוֹתָיו הִרְבֵּה לְתַאֵר אֵת הַהֲתַנַּגְּשׁוֹת בֵּין תְּרַבּוֹת הַמְּזָרַח לְתְּרַבּוֹת הַמַּעֲרָב בְּעִיר אֹו בְּקִיבוּץ.

ובשיריו הרבה לתאר את העול הכבד של הזיכרונות וההתחייבויות לעבר, לאם או לאב ולעתיד על הבנים.
וכן כתב על הפולקלור ביהדות חלב.
"דיוואן ספרדי" זהו קובץ שיריו הראשון שבו מופיע השיר "יודי גדול", נכתב ב-1981.

השיר "יודי הגדול" נכתב ערב יום כיפור (מציין זאת בספרו) והוא נושא אופי של יודי.

מה הוא יודי? _____

מה פרוש "יודי הגדול"? _____

מיהו הדובר בשיר? הדובר בשיר- הוא האדם המבוגר אשר עושה את חשבון הנפש ו _____ על חטאו.

מהו החטא בשיר?

זלזול ב _____, התרחקותו מ _____ ואדישותו והתנכרותו למורשת העבר _____ משפחתו.

השיר עצמו הוא היודי: תוצאה של תהליך שבעקבותיו התברר לדובר עד כמה היה קשור למורשת _____ . לדובר

יש _____ של החמצה גדולה, שהנפגע העיקרי _____ הוא עצמו, על שלא השכיל לנצל את ההזדמנות שניתנה לו

להבין את עולמו טוב יותר. מתעורר בו הצורך לספר על _____ של אמו. הוא _____ את סיפוריה.

הרעיון המרכזי בשיר: תחושת החמצה של הדובר על כך שכשאמו היתה חיה - אטם עצמו מלשמוע את סיפוריה על

תרבותה, ורק אחרי מותה חש צער על כך ומנסה להעלות על הכתב את סיפוריה ולהתחבר לשורשיו.

תוכן השיר

לשיר שני חלקים:

1. החלק הראשון מתחיל במילים "אמי היתה _____ אלי בכל קיץ"

2. החלק השני מתחיל במילים " _____ אחד לא באה"

החלק הראשון של השיר מעמיד את דמויות האם והבן כ _____ זו לזו. יש ביניהם פער כפול: גם _____ הדורות, וגם

פער תרבותי.

האם חיה בעולם של סיפורים וצלילים השייכים למורשת ה _____ ואילו הבן חי בעולם העשייה הדינאמי של ההווה.

דמות האם: האם מוצגת בשיר כמספרת, מעין מספרת מזרחית עממית, שעיקר כוחה בדרך דיבורה. בדקי כמה

פעמים חוזר השורש ס,פ,ר בתיאור האם: _____

דימוי: קולה מתנגן _____ העוד הוא כלי נגינה מזרחי טיפוסי.

מטונימיה (=פרט המבטא את הכלל). כפות _____ משקפות את אישיותה.

גם ה _____ המצטלצלים מתארים את אישיותה.

תכני סיפוריה קשורים להווי של יהדות חלב. יואב _____ צרויה עזר לכבוש את ארם צובא – שהיא חלב של ימינו.

"סגולות ה _____" – מאפיין נוסף של _____ המזרח.

דמות הבן: מה מאפיין אותו?

הבן	האם
- קיבוצניק.	- _____
- _____	- מבוגרת,
- תמצית חיי – ההווה וה_____	- מייצגת את _____ העבר.
- שקוע ב_____ הציונית החדשה	- עממית, מזרחית.
- "שאון (=רעש) קבוצה _____"	- קולה מתנגן.
- מעשים – "שקוע בלהוציא _____"	- סיפורים, _____, כנף נצחיות
- להזיז דברים _____"	

לסיכום, האם עושה כל מאמץ להעניק ל_____ את תרבותה, אך הבן לא מקשיב:
 אין לו _____ . בעיניו יש דברים חשובים יותר.
 " ואני כולי _____ סתומה" – יש כאן שילוב של הביטוי "כולי אוזן", שמשמעותו היא _____ בריכוז רב, ביחד עם
 ההיפוך: " _____ סתומה". (אוקסימון = ביטוי שיש בו דבר והיפוכו, למשל: שתיקה רועמת)
 הוא רק מניד ראשו _____.

לעומת החלק ה_____ - בחלק השני של השיר ניכר הדמיון בין ה_____ לאמו:
 אחרי מותה, התחילה _____ מעלה על _____ סיפורים.
 הוא קורא ומתעניין בתרבות החיים שלה, ומתברר לו שלמרות שחשב שלא _____ את סיפוריה – בכל זאת חילחלו אליו
 הדברים.
 אזכור מקראי: משיר השירים, ה, ב: "אני _____ ולבי ער". היכן השיבוץ מופיע בשיר? _____
 נקודת דמיון נוספת בין הדובר לאמו: שניהם רוצים לספר ואין מי שיקשיב. גם הוא רוצה _____ אבל אין מי
 _____, כי אמו נפטרה!

מבנה השיר ודרכי עיצוב:

- שורות _____ וקטועות – בכך מומחש הוידוי, הנאמר כביכול לאט, באופן מקוטע. בנוסף, אין סימני _____ עד הנקודה שבסוף השיר.
- שני בתים: בית ראשון – "כל קיץ". בית שני – קיץ אחד _____ באה"
- משחקי לשון- 1. אני כולי אוזן סתומה
2. ומן הצרות הצרות בצרור החיים
3. אוזני הייתה סתומה וליבי ער
4. אזכורים (מקראיים):

1. ומן הצרות הצרות בצרור החיים – מבוסס על המשפט "תהא נשמתו צרורה בצרור החיים" – אשר נאמר על המת.

אך בשיר המשורר בונה זו בדרכ ההיפוך במשמעות להראות את הקושי שהיה להם בעודה בחיים.

2. "אוזני הייתה סתומה וליבי ער" – מתוך שיר השירים "אני ישנה וליבי ער". בשיר השירים מבטא המשפט קשר של אהבה בין שני אנשים ואילו בשיר שלנו קיימת תחושת ניכור וניתוק בין שני אנשים שמאחוריו היה בכל זאת קשר אמיתי עמוק וזאת רואים לאחר מות אמו.

ה. מוטיב הסיפור – האם מספרת, והבן, לאחר _____, כותב את סיפוריה. שיר זה הוא העדות לכך שהנציח את דמותה!

ו. משמעות סמלית לעונות השנה: בקיץ – נהגה האם להגיע אל הבן. בחורף – עונה סוערת וקשה – האם _____ . בסתיו שאחרי, אחרי שנת האבל - - הבן עושה חשבון _____ (הסתיו – תקופת הימים הנוראים), מביע חרטה, ומנסה לתקן.

ז. חריזה ממוקדת. יש בשיר מספר חרוזים שמדגישים את הרעיון המרכזי:

"להזיז דברים קדימה – למי יש פנאי לאמא"

"מצאתי את עולמה – הלכה לעולמה – אזני היתה סתומה"

"בקשתי לשמוע עוד ..ממנה – היתה ואיננה"

לסיכום, בווידיאו מנסה הדובר למצוא את זהותו, ונראה שדווקא _____ האם גרם לו להבין, שהדחיק ודיכא חלק מהותי מישותו.

חוסר נכונותו ל _____ לסיפוריה בעודה בחיים, וכמיהתו לסיפורים בא רק לאחר מותה.

האם ייצגה בעיניו רק את עולם העבר, הרחוק והזר, שהוא מתנתק ממנו בתהליך עיצובו כאדם ישראלי חדש.

כאדם צעיר – איש ההווה הרואה עצמו בן לתרבות חדשה, הוא עוסק בעשייה ואוטם _____ מלשמוע את סיפורי אמו.

הוידיאו שנאמר לאחר _____ האם, הוא תוצאה של _____ נפשי שבעקבותיו התברר לדובר עד כמה קשור הוא לתרבות

שעליה _____ בילדותו ועד כמה היו _____ של אמו חלק ממהותו .

פטירתה מעוררת בו את הצורך להמשיך ולספר על העולם שאבד, ולמלא בכך את תפקידה שלה.

בווידיאו הוא חושף את המרחק שנתהווה בנו ובין אמו ומביע _____ על כך שלא השכיל להבין עד כמה היו קשורים זה

בזה.

הוא החמיץ את ההזדמנות להבין טוב יותר את _____ של האם, שהוא השורש להבנת עולמו שלו.